

МОДЕЛ ОФШОР БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА

Снежана Љ. Крстић
Универзитет одбране у Београду, Војна академија
Милош Н. Станковић, Никола П. Миленковић
Висока школа за менаџмент и економију, Крагујевац

Офшор банкарство за разлику од традиционалног банкарства представља облик пословања које користи офшор компаније које су основане са релативно мањим средствима, са циљем да се избегне плаћање пореза, контрола пословања, а често се сакрива и прави идентитет власника компанија. Компаније се оснивају у земљи-територији где пореза нема или су ниски, а своје активности обављају ван земље-територије где су компаније регистроване. Циљ овог истраживања је да се креира свеобухватни преглед карактеристика офшор пословања као и да се укаже на начин превазилажења проблема избегавања пореза у њима.

Кључне речи: *офшор банкарство, офшор компанија, пореска евазија, банкарска тајност*

Увод

ИЗворно, реч „off shore“ енглеског је порекла и значи 'изван обале' тј удаљено од границе, а односи се на трговачки или финансијски посао који је закључен ван законских прописа једне државе. Офшор компаније се по правилу оснивају са мањом имовином, углавном у земљама са ниским пореским стопама. У матичним државама због високих пореских стопа и неповољне пореске политике, пословање компанија је отежано па се комплетне делатности селе у друге земље. Некада се појам 'офшор' везује за прање „прљавог“ новца који је проистекао из нелегалних трансакција кроз трговину наркотицима, оружјем и сл. Наравно, ови центри су под заштитом матичних организација које остварују знатну зараду.

Базу за формирање офшор центара чини правна регулатива финансијског сектора државе / територије, заштита тајности података, нижа пореска оптерећења, развијен телекомуникациони систем и сл. У поменутих центрима постоји повољна могућност организовања делатности из области банкарства, осигурања, инвестирања и посредовања.

У традиционалним офшор подручјима гарантује се финансијска приватност, при чему су казне за откривање неког податка о клијенту новчане, а некада чак и затворске. Офшор пословање појачало је своју активност последњих деценија 20. и почетком 21. века.

У Србији, нарочито у процесу придруживања ЕУ, важно је имати информације о офшор пословању, пре свега из разлога што велики број компанија у Србији послује са офшор локација.¹

Историјат офшор пословања

Офшор пореска 'уточишта' су у разним видовима била присутна стотинама година кроз историју. Још у старој Грчкој, пре свега Атине, трговцима су наметани порези на вредност увезене и извезене робе најчешће од 2%, па су они скретали своје бродове према суседним острвима² да би избегли плаћање пореза.

У 15. веку Фландрија (Белгија) била је међународни трговачки центар. Тадашња Влада Фландрије ослобађала је енглеске трговце обавеза, па су они радије ову земљу уместо своје снабдевали сировинама, јер нису плаћали намете.

Холандија је кроз 16, 17. и 18. век представљала пореско уточиште, а холандске луке су биле означене као најважније у свету.

Сједињене Америчке Државе су почетком 18. века усмеравале своју трговину у Јужну Америку, да би избегле порезе наметнуте од стране Енглеске.

У Швајцарску је бежао капитал из Русије, Немачке, Шпаније, као и са Балкана после политичких, социјалних и економских преврата.

Офшор финансијска средишта почела су да се проширују после Другог светског рата. Банке су прве почеле да интернационализују своје пословање, пре свега да би избегле високе порезе.³ Средином 20. века настало је европско тржиште долара изван САД-а.

У Њујорку је 1981. године основана офшор зона где амерички нерезиденти врше евравалутне трансакције, при чему не подлежу строгим америчким прописима.

Офшор пословање

Офшор финансијски центри могу постојати скоро у свакој држави, а основни мотив постојања је да нуде финансијске услуге својим нерезидентним клијентима са циљем да се избегне правна регулатива домицилне земље клијената.

Офшор центре не треба поистовећивати са пореским рајевима. Они ће по правилу правно помоћи делатности појединцима и компанијама у пореским рајевима, али су по дефиницији лоцирани у развијеним државама.⁴ Најважнији офшор центри су Њујорк и Лондон.

¹ Без обзира да ли су власници странци или грађани Србије.

² Острва су била уточишта за скривање робе која се затим кријумчарила у земљу.

³ Офшор компаније се могу регистровати за све делатности осим за трговину лековима, дрогом и оружјем.

⁴ За успешно функционисање офшор центара потребан је велики број високообразованих и специјализованих стручњака који се тешко могу наћи на егзотичним локацијама које се често означавају као порески рајеви.

Највећи обим финансијских трансакција које су прокњижене у пореским рајевима, организују се у офшор финансијским центрима.⁵ Офшор трансакција се правно региструје на територији на којој није извршена.

„С обзиром на пораст броја пореских рајева расте конкуренција међу њима. Стога порески рајеви покушавају да се специјализују за поједине врсте операција. Тако имамо:

1. Места за регистровање фирми која служе пре свега за регистровање офшор компанија које се после користе за трансакције међу другим пореским рајевима.

2. Регистрациони центри. Ове локације служе да се преко њих капитал инвестира у земљу порекла, а преко офшор локације. Ови центри за разлику од претходног типа морају располагати и са одређеним бројем експерата који треба да пруже одговарајуће услуге клијентима који користе компаније регистроване на тој локацији.

3. Локације које инсистирају на тајности. На овим локацијама као нпр. Лихтенштајну превасходни елемент на коме заснивају своју конкурентност је тајност.

4. Пружаоци специјализованих услуга. Ове локације настоје да развију услуге које су потребне за поједине специфичне врсте пословних активности. Тако нпр. Бермуда и Џерси привлаче тржиште осигурања, Кајманска острва хеџ фондове, итд.

5. Места за пружање услуга власницима крупног капитала. Оваква места – Швајцарска, Њујорк, Лондон – развијају ресурсе потребне за управљање имовином депонената који спадају у најбогије људе света.

6. Конкуренција у опорезивању. Ове локације настоје да привуку клијенте нудећи порез који је нижи него било где, уз истовремено висок степен финансијске сигурности и малу вероватноћу да трансакције могу бити откривене.

И поред тајности којом су окружени „порески рајеви“ ипак постоје сазнања о њиховој улози у процесу глобализације светске економије.⁶

Два фактора, право формулисања правних норми и територија, су представљали основу за развој офшор пословања у свету. Сматра се да је у свету активно између 46 и 50 пореских рајева. Оно што је интересантно напоменути да на овај начин светска пословна елита покушава да избегне дејство закона домицилних земаља у чијем је креирању и сама учествовала.⁷

Развојем међународне трговине долази до велике покретљивости правних и економских субјеката, па се даје двострука могућност код плаћања пореза, или у држави где се остварује добит или у држави где је субјект лоциран. Често се дешава да долази до неподударана правне и физичке локације трансакције која се опорезује. Тако компаније које послују у више земаља⁸ често врше 'пореско планирање'.⁹ Пореско планирање на међународном нивоу постаје исплатив посао и тражи укључивање изузетно високо плаћених експерата.

⁵ Нпр. финансијска трансакција може бити организована у Франкфурту, а да би се избегло дејство пореских закона Немачке трансакција се књижи у неком од пореских рајева.

⁶ Ђорђе Попов, „Неке карактеристике офшор пословања“ (39–47), *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2011, Нови Сад, стр 41–42.

⁷ Ибид., стр. 44.

⁸ Или имају седиште у једној држави а послују у другој.

⁹ Путем пореског планирања добит се региструје у држави са мањим пореским стопама а трошкови се пребацују путем књиговодства у земље са вишим порезима, па се добит тј профит приказује на нижем нивоу од стварног.

Избегавањем плаћања пореза у матичним државама појединци и компаније остварују знатне предности. Постоји неколико начина да се избегне порез: пресељењем у државу која има ниске пореске стопе,¹⁰ пресељењем у пореске рајеве, увођењем категорије 'перманентног туристе',¹¹ и сл.

У пореским рајевима се обично не траже подаци о власницима компанија, мали су трошкови оснивања, компаније нису обавезне да било којој установи дају своје обрачуне, тачније не примењују се класична правила код оснивања компанија. У случају потенцијалне истраге често се пријављује седиште на другој локацији.

Често се као технике за утају пореза користе формирање офшор трустова и фондација. „У случајевима када се труст формира офшор стараци су по правилу професионалци (рачуновође, адвокати, службеници труст компанија), са задатком да обезбеде да приходи буду ослобођени од пореза. Пошто је труст лоциран офшор не постоји обавеза да се доходак бенефициара који не живи у пореском рају пријави пореским органима. Доходак бенефициара се уплаћује на његов офшор банковни рачун без да то било ко из његове матичне земље мора знати. Оваква процедура чини да је утаја пореза релативно једноставна.“¹² У највећем броју пореских рајева могуће је формирати приватне фондације.¹³ Оне се формирају као правна лица потпуно одвојено од компаније са специјалним циљевима.

Финансијске институције које користе пореске рајеве могу се јавити у облицима мејлбокс банака¹⁴ (које немају ни запослене ни канцеларије), у облицима подружница великих оншор¹⁵ банака које и носе њихова имена а правно су посебни субјекти, а могу бити у облицима правих офшор банака.

У контексту банкарског пословања, најинтересантније су банкарске компаније, које нису класичне банке, већ специфичне финансијске институције у офшор дестинацијама, бавећи се ограниченим спектром послова.¹⁶

Офшор компаније се могу користити за било који посао, а могу се и специјализовати за неке делатности. Холдинг компанија је власник деоница других компанија и учествује у њиховом управљању и контроли. Финансијска компанија може да финансира неку другу компанију кроз зајмове. Приватна инвестициона компанија улаже у вредносне папире свог власника, па су јој вредносни папири једина имовина. Транспортна компанија се бави превозом путника и ствари, чартером своје или туђе флоте авиона или бродова, при чему се компанија која има бродове инкорпорира у земљи чију заставу бродови носе (земља погодности). Затим, у офшор пословању су присутни и модели као што су извозно-увозне компаније, компаније за професионалне услуге, компаније са интелектуалним власништвом, осигуравајуће компаније и друге.

¹⁰ Монако, Сан Марино, Швајцарска, Дубаи.

¹¹ 'Перманентни туриста' је особа која није становник ниједне земље формално, њу све државе третирају као особу која је на пропотовању, па не може бити ни порески ни војни обвезник.

¹² Ђорђе Попов, „Неке карактеристике офшор пословања“, стр. 53.

¹³ Фондација нема власнике и деоничаре.

¹⁴ Најчешће се баве нелегалним делатностима.

¹⁵ Оншор компаније послују унутар граница и законских прописа једне земље, подлежу разним обавезама и пореском систему.

¹⁶ Јован Душанић, *Банкарство*, „Београдска пословна школа“, Београд, 2013, стр. 108.

Прање новца у банкарству

Прање новца представља облик криминалне радње којој претходи неко кривично дело, на основу којег је стечена одређена врста имовинске користи. Новац из такве радње мора да се 'опере' тј прикаже као легалан. Криминалитет, по основу наведеног, може да погоди било коју државу у свету. Банкарско пословање може бити погодно тло за прање новца путем разних злоупотреба.

Банке и друге финансијске институције да би избегле злоупотребе, превентивно, морају спровести процену ризика. Такође, у обавези су да о свакој сумњивој трансакцији (без обзира да ли је извршена) доставе обавештења надлежној финансијској служби.

Примери прања новца су:

„1. Полагање капитала – полагање депозита (често готовог новца) на рачун клијента; куповина разних облика платних инструмената; инвестирање у послове у којима се највише користи готовина као покриће за депоновање прљавог новца у банке; мењање новчаница мањих апоена у новчанице већих апоена.

2. Пресвлачење – трансфер новца у иностранство или кеш депонован у међународним банкарским системима.

3. Интеграција – превремена отплата кредита, плаћање фалсификованих рачуна; комплексна мрежа међународних трансакција која чини праћење оригиналног извора средстава немогућим.“¹⁷

Један од метода прања новца у банкарству је коришћење коресподентних рачуна. Коресподентно банкарство представља пружање финансијских услуга једне финансијске институције другој. Код коришћења коресподентских рачуна, коресподентска банка врши банкарске услуге физичким и правним лицима при чему нема информације о потврди идентитета.

„Успостављени однос се усложњава у следећим случајевима:

– када се као респодентска банка јавља офшор финансијска институција,
– када је немогуће проценити квалитете механизма спречавања прања новца иако постоји легислатива која важи у респодентској банци,

– када није могуће надгледати појединачне трансакције које су укључене у велике трансакције између коресподентских рачуна зато што банка није у вези са пошиљаоцем или корисником тих трансакција и

– у случајевима када постоје подресподенти, када респодентска банка нуди коресподентске услуге.“¹⁸

Електронско банкарство, настало развојем интернета, омогућава пренос капитала. 'Перачи' новца могу без одласка у банку, без испуњавања формулара да приступе рачуну, при чему банка не може са потпуном сигурношћу да зна да ли је прави власник рачуна¹⁹ њему приступио. На тржишту се могу појавити и виртуелне банке. Развој интернет банкарства доводи до нових банкарских производа путем

¹⁷ Александар Зиројевић, „Специфичности прања новца у банкарском сектору“, *ПРАВО – теорија и пракса*. Бр. 7–9/2017, Нови Сад, стр. 16.

¹⁸ Г. Бошковић, *Прање новца*, „БеоСинг“, Београд, 2005, стр. 39–40.

¹⁹ Номинални власник.

мрежа, чиме је олакшан трансфер средстава. Користе се софистициране шеме *cyber laundering*.²⁰

Коначно, офшор банкарство²¹ као начин прања новца у банкарском сектору, у последње време добија на значају у односу на друге облике прања новца.

Софистициране методе прања новца увело је офшор банкарство. ММФ дефинише офшор центар као локацију у којој банкарски систем има развијене трансакције са иностранством које превазилазе активности те државе, а лакше их је и идентификовати него окарактерисати.²² Велику улогу у офшор пословању има банкарски сектор који има истурене филијале међународних банака на територијама које нису строго контролисане. Лондон има посебни значај са аспекта офшор-а, пре свега због чињенице да је у њему лоцирано 600 међународних банака, и на основу чега је означен као највећи финансијски центар који заузима велики део офшор тржишта финансија.²³

Швајцарско банкарство, облик офшор банкарства – институција банкарске тајне

Швајцарска представља једну од најуређенијих и најразвијенијих држава која има водећу улогу у оквиру светских финансијских центара. Процењује се да се у њеним банкама налази више од једне трећине укупног светског приватног капитала, па самим тим она постаје лидер међународног офшор банкарства.²⁴

„Тек је у XX веку банкарство у Швајцарској постало међународно (у смислу да су клијенти швајцарских банака постајали странци). ... Познато је да се швајцарском банкарству приписује неетичност. То је највише везано за случај слепог поштовања банкарске тајне у случају рачуна Јевреја страдалих у II светском рату. Позивајући се на банкарску тајну швајцарске банке су једноставно десетлећима користиле средства са тих рачуна, да би се 1999. године нагодили са наследницима жртава и исплатили им укупно 1,25 милијарди долара. Период између сва светска рата је нарочито ишао на руку развоју банкарства у Швајцарској, када су највеће швајцарске банке по висини капитала почеле да прстижу највеће немачке и француске банке. Период после Велике економске кризе 1929–1933. године обележен је тежњом Хитлерове Немачке да све 'немачке фондове' обједини у немачким банкама, за шта су препрека биле швајцарске банке.“²⁵

²⁰ Cindori С., Petrović Т., „Индикатори ризичности банкарског сектора у оквирима превенције прања“, *Зборник Правног Факултета у Загребу* 66 (6), Загреб, 2016, стр. 771.

²¹ Офшор центри су се почели стварати за време БЕК 30-тих година 19. века, по Чудану и Фијату, уз присуство америчког организованог криминала. Мафија је свој новац тада почела да сели из САД-а у швајцарске банке, чиме се брисала баријера између легалног и нелегалног пословања. Чудан, А., Фијат, А., (2015), *Ризици и превенција прања новца – монографија*, „Printex“, Суботица, стр. 62.

²² Пантић, Д., „Употреба офшор јурисдикција у међународном бизнису“, *Берза* 5–6, стр. 127.

²³ Ловриновић, И., (2015), „Глобалне финансије“, Загреб, *Ацент, доо.*, стр. 500–501.

²⁴ Томе доприноси и чињенице да је Швајцарска неутрална држава и није члан ЕУ.

²⁵ Миленковић, И., Миленковић, Д., „Феномен Швајцарског банкарства“, *Банкарство* 3, 2015, стр. 60.

Тридесетих година 20. века долази до великих превирања, политичких а нарочито економских,²⁶ што је био разлог да су Владе Француске и Немачке настојале да открију имовину својих држављана у швајцарским банкама. „Из страха од девалвације валуте, политичке нестабилности, стране контроле размене, одузимања имања или рата, многи Европљани трансферују своја ликвидна средства у Швајцарску током двадесетих и тридесетих година прошлог века. Швајцарска традиционална неутралност, међународна репутација швајцарског финансијског центра, лака доступност у центру Европе, недостатак стране контроле размене и јак швајцарски франак учинили су Швајцарску популарним рајем.“²⁷

Швајцарска, као држава са високим националним доходком, правном и социјалном сигурношћу грађана, ниском корупцијом, постаје сигурно уточиште новца чиме чини успешним свој банкарски систем.

„У исто време швајцарска банкарска тајна је у више наврата довођена међународно у питање, што је узнемирило офшор клијенте швајцарских банака. Многи богати клијенти сматрају да неопорезовани новац вреди мање него опорезовани због тога што неопорезовани новац носи већи ризик и не може се слободно користити. Као последица тога постоји тенденција да нове генерације богатих људи у Европи преферирају коришћење легалних порески оптимизованих опција до обичне пореске евазије.“²⁸

Развој приватног банкарства у Швајцарској и њен статус светског банкарског лидера, омогућен је најнижим каматним стопама у свету, растом волумена одобрених кредита и високим степеном капитализације банака. Раније напоменута политичка неутралност и стабилност земље, ефикасан правни систем, јака конвертибилна валута, стабилан банкарски систем, највиши могући степен независности централне банке и институција тзв. банкарске тајне, омогућиле су Швајцарској позицију најсигурнијег банкарског система.

Банкарска тајна подразумева чување података о клијенту као тајне у односу на сва трећа лица. Швајцарска банкарска тајна има дугу традицију, која траје преко три стотине година. Први закон који је регулисао ову појаву био је Закон из 1713. године, када је Велики Сабор у Женеви усвојио банкарске прописе који су се односили на обавезу банке да води регистар клијената и трансакција, при чему није било дозвољено да се тајна открива било коме, изузетак је била сагласност Градског већа. „Швајцарска банкарска тајна је у модерно време створена од стране швајцарског закона о банкама из 1934. године, и довела је до стварања чувених швајцарских банака (Swiss bank). Када је новац депонован на швајцарске банкарске рачуне, банкари су обавезни да овај податак држе у строгој тајности. Њима није дозвољено да открију чак ни постојање рачуна особе уз сагласност депонента. Ако се сумња на трговину недозвољеним средствима, нелегалне активности, инсајдерско трговање, може да дође до одступања од банкарске тајне.“²⁹ Наиме, државе имају обавезу (прописе и законе) да држе као тајну тј да не одају информације о клијенту, али Швајцарска има специфичност јер је институцију банкарске тајне легализовала.³⁰

²⁶ Порези су били изузетно високи у европским државама, знатна средства вукла је обнова после Првог светског рата као и отплата репарација.

²⁷ Vogler, R. U. 2006. „Swiss Banking Secrecy“: Origins, Significance, Myth. *Association for Financial History* 7, 1–106.

²⁸ Миленковић, И., Миленковић Д., „Феномен швајцарског банкарства“, *Банкарство* 3, 2015, стр. 62.

²⁹ Ибидем, стр. 66.

³⁰ Институција банкарске тајне је правно укључена и уграђена у национални систем.

Швајцарски банкарски систем се развио на бази личног банкарства, а не инвестиционог као код других развијених држава, због тога што је привреда швајцарске заснована на занатству а не на индустрији.

Банкарска тајна дефинише све пословне односе банке са својим клијентима. Сви контакти клијента са банком, чак и када рачун није отворен, подразумевају тоталну тајност података. Кривични закон Швајцарске, тачније његов члан 273, каже да кривично дело представља банчино давање информација о клијенту, чак и у случају да јој је то одобрено од стране клијента специфичним споразумом.

Данас се принцип банкарске тајне спроводи селективно. Постоје случајеви одступања од правила тајности:

- када се клијент сложи (ако би суд у Швајцарској добио захтев од неког суда у иностранству, он неће аутоматски поступати по том захтеву);

- уколико швајцарски судови то наложе, а предмет су домаћи цивилни и криминални случајеви или умешаност странаца; у случају трговине недозвољеним средствима, нелегалних активности, пореске преваре и слично, захтева се да се одступи од банкарске тајне;

- банкарска тајна у случају развода, наследства, банкротства може се укинути, дакле у питању су грађански случајеви;

- у случају евазије пореза;

- уколико се компанија налази пред стечајем, банкарска тајна се може поништити.³¹

„Разлог који омогућава овакве активности је што Швајцарска не сматра пореску евазију за кривично дело и стога за разлику од пореске преваре, када ће она открити податке везане за клијента уколико постоји изграђен случај против тог појединца, она то неће учинити у случају доказане пореске евазије. Швајцарски закон прави разлику између пореске преваре (tax fraud) која се сматра кривичним делом, и пореске евазије (tax evasion) која се не сматра кривичним делом ... Овакав законски третман има чврсте корене у швајцарској правној традицији а потврђен је и референдумом. Случајеви какви су намерне грешке и пропусти (errors and omissions) приликом пореске пријаве сматрају се пореском евазијом, не сматрају се кривичним делом, али су кажњиве износом до неколико пута већим од износа који није пријављен. Пореском преваром сматрају се ситуације када порески обвезник намерно користи нерегулаторне исправе или кривотвори податке на званичним документима, како би обмануо пореске органе и самим тим избегао порез, што се сматра криминалним чином.“³² Проблем постоји код пореске евазије коју Швајцарска не сматра кривичним делом, а законодавство других земаља је сматра.

Данас у савременом међународном банкарству заступљен је знатно већи финансијски криминал него у ранијим периодима, укључујући и прање новца, па се питање банкарске тајне појавило као могућа опасност у банкарском пословању. „То је спознала и швајцарска држава допустивши недавно могућност да америчке власти имају увид у висину рачуна својих држављана у швајцарским банкама, чиме су држављани те земље изузети из заштите коју пружа примена банкарске тајности.“³³

³¹ Миленковић, И., Миленковић, Д., „Феномен швајцарског банкарства“, стр. 68.

³² Миленковић, И., Миленковић, Д., „Феномен швајцарског банкарства“, *Банкарство* 3, 2015, Београд, стр. 70, преузето од Swiss Bankers Association, 2010, str. 69/70/.

³³ Ибид, стр. 72.

Само швајцарско банкарство последњих деценија мења свој статус. Швајцарска је усвојила законе које се односе на нелегалне финансијске трансакције, што је повећало обим сарадње са другим државама. Офшор банкарство је било последњих година под великим знаком питања услед врло строгих наднационалних закона и прописа. У Швајцарској су се десили случајеви крађе података, што је довело у питање финансијску репутацију Швајцарске. Наиме, Швајцарска је дуго издржавала притисак других држава³⁴ због евазије и утаје пореза. Швајцарске банке, Credit Suisse и UBS су биле оптужене да су помогле грађанима САД-а у евазији пореза. И једна и друга банка су признале кривицу и морале су да издвоје знатну суму новца³⁵ за отплату казне.

Може се закључити да је Швајцарска углавном наставила да примењује своја правила пословања, дакле приватност клијената је заштићена и институција банкарске тајне и даље постоји. Оно што је кориговано је само 'опхођење' са иностранством.

Швајцарске банке и њихове пореске власти не могу одбити пружање података о имовини пореског обвезника, али ако не постоји 'специфични захтев', не може се пружити ни једна информација. „Приказ информација ће се одбити у случају неоснованих захтева, али се могу обезбедити на групни захтев. И у принципу, биће обезбеђење на судском поступку на основу права које има појединац по швајцарском закону.“³⁶

Закључак

Једна од битних карактеристика савремене светске привреде данас је офшор пословање, које доводи до нових модела банкарства. На тржиштима развијених земаља света велико је присуство компанија са офшор локација. Офшор пословање и офшор банкарство присутно је и на територији Србије. Порески рајеви су саставни део савременог светског тржишта. Речено је да постоји разлика између 'офшор центара' и 'пореског раја'. Порески рајеви представљају битне инструменте глобализованог финансијског система, али и узрок глобалне финансијске нестабилности. Офшор међународно банкарство врши прераспodelу прихода у корист малог броја богатог становништва, на штету већинског. Оно је последица светске глобализације, јер формулисање правних норми значи 'дозвољено на основу закона', па офшор пословање угрожава наплату регуларних пореза у многим земљама света. На тај начин се и активности прања новца врше на највишем нивоу. Прање новца угрожава банкарске системе у свету и укупно финансијско пословање, изазивајући негативне ефекте на финансијски сектор а има и шире последице по друштво. Против овог проблема у банкарском сектору борба иде у правцу остварења начела 'упознај свог клијента'. Сарадња на међународном нивоу је нарочито битна, пошто је реч о међународном облику криминала.

Швајцарско офшор банкарско пословање је израз репутације ове државе као стабилне, са ниском корупцијом, ниским јавним дугом, јаком валутом и високим животним стандардом, што су њене предности. Швајцарска банкарска тајна се у више махова отвара као међународно питање, а као што је наведено најбитнији аргумент

³⁴ Поред европских држава, нарочито су се у нападу на Швајцарску истицале САД-е.

³⁵ Сума је износила 2,6 милијарди долара.

³⁶ Миленковић, И., Миленковић, Д., „Феномен швајцарског банкарства“, стр. 76.

против ње је везан за пореску евазију, коју швајцарски закон не сматра кривичним делом док се пореска превара сматра. У новије време у више махова је било постављано питање опстанка институције банкарске тајне а тиме и перспективе швајцарског банкарства. Међутим, швајцарско банкарство мења своју позицију. Ова земља је усвојила законе који се односе на незаконите финансијске активности, а тиме се шири и сарадња са другим државама. Дакле, офшор пословање је у последње време, нарочито ако се узме у обзир пораст међународног финансијског криминала, под притиском у многим земљама па и у Швајцарској. Швајцарска може да стави резерву не неке конвенције у области размене информација, а са друге стране као потписник многих међународних прописа мора да сарађује са другим државама када је у питању утаја пореза. Може се закључити да питање институције тајне швајцарског банкарства данас постаје све осетљивије, али она још увек одолева притисцима.

Проблематика офшор пословања своди се на неколико питања: избегавање пореза, прање новца, финансијску регулативу и проневере. Постојање пореских рајева и офшор центара утиче на јачање офшор пословања, а са друге стране притисци из међународних организација и разних држава да се ставе под контролу овакви центри, као одговор добијају даљи развој нових облика регулатива у циљу управо подстицања офшор активности.

Литература

- [1] Бошковић, Г., (2005), Прање новца, Београд, „БеоСинг“.
- [2] Vogler, R. U. (2006), „Swiss Banking Secrecy“: Origins, Significance, Myth. Association for Financial History 7, 1–106.
- [3] Душанић, Ј., (2013), Банкарство, Београд, „Београдска пословна школа“.
- [4] Зиројевић, А., (2017), „Специфичности прања новца у банкарском сектору“, Нови Сад, ПРАВО – теорија и пракса, Бр.7–9/2017.
- [5] Крстић С., Глигић Савић А., Глигић Думоњић Ј. (2017) Могућност управљања ризиком портфолија хартија од вредности, Војно дело вол. 69, бр. 6, стр. 374–383.
- [6] Ловриновић, И., (2015), Глобалне финансије, Загреб, „Acent, Doo.“
- [7] Миленковић, И., Миленковић, Д., (2015), „Феномен швајцарског банкарства“, Банкарство 3.
- [8] Milojević, I., Vukoje, A., Mihajlović, M., (2013) Accounting consolidation of the balance by the acquisition method, *Ekonomika poljoprivrede*, Vol. 60, №2, str. 237–252, ISSN: 0352-3462, UDC: 657.375.6
- [9] Милојевић И., Михајловић М., Владисављевић В. (2018) Methodological Aspect of Controlling Corporate Income Tax, *Војно дело*, Вол. 70, No 1, стр. 103–111
- [10] Миљковић М., Савић А. (2018) Анализа двоструког економског опорезивања и могућност његове примене и финансирању буџета, *ОДИТОР*, вол. 4, бр. 2, стр. 60–68.
- [11] Михајловић М., Имамовић Н., Драговић Н. (2018) Улога и значај антимонополске политике у савременим условима пословања (ревидиран рад), *ОДИТОР*, вол. 4, бр. 2, стр. 104–114.
- [12] Попов, Ђ., (2011), „Неке карактеристике офшор пословања“ (39–47), Нови Сад, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 1/2011.
- [13] Пантић, Д., (1998), „Употреба офшор јурисдикција у међународном бизнису“, *Берза* 5–6.
- [14] Чудан, А., Фијат, А., (2015), Ризици и превенција прања новца – монографија, „Printex“, Суботица.
- [15] Cindori, S., Petrović, T., (2016), „Индикатори ризичности банкарског сектора у оквиру превенције прања“, Загреб, Зборник Правног факултета у Загребу 66 (6).